YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
30 päivänä tammikuuta 1997 *

Yhdistetyissä asioissa C-4/95 ja C-5/95,

jotka Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevissa asioissa

Fritz Stöber (C-4/95),

José Manuel Piosa Pereira (C-5/95)

vastaan

Bundesanstalt für Arbeit,

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89 (EYVL L 331, s. 1), tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J. C. Moitinho de Almeida (esittelevä tuomari) sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet ja P. Jann,

julkisasiamies: A. La Pergola,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön Ministerialrat Ernst Röder,

— Espanjan hallitus, asiamiehinään yhteisön oikeutta ja toimielimiä koskevan kansallisen koordinoinnin pääjohtaja Alberto José Navarro González ja oikeudellisen osaston valtionasiamies Miguel Bravo-Ferrer Delgado,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamies Maria Patakia ja oikeudellisessa yksikössä toimiva kansallinen virkamies Horstpeter Kreppel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Saksan hallituksen, asiamiehenään liittovaltion talousministeriön Regierungsrätin z. A. Sabine Maass, Espanjan hallituksen, asiamiehenään Miguel Bravo-

Ferrer Delgado, ja komission, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Jürgen Grunwald ja Maria Patakia, esittämät suulliset huomautukset 28.3.1996 pidetyssä istunnossa,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.6.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Landessozialgericht Nordrhein-Westfalen on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 25.11.1994 tekemällään kahdella päätöksellä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 12.1.1995, ennakkoratkaisukysymyksiä sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89 (EYVL L 331, s. 1, jäljempänä asetus N:o 1408/71), 1 artiklan a alakohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty kahdessa riita-asiassa, joista toisessa kantajana on Stöber (C-4/95) ja toisessa Piosa Pereira (C-5/95) ja molemmissa vastaajana

Bundesanstalt für Arbeit ja jotka koskevat sitä, että kun viimeksi mainittu on määrännyt huollettavana olevaa lasta koskevan lisän määrää Saksan lainsäädännön mukaisesti, se on kieltäytynyt ottamasta huomioon kantajien lapsia, jotka eivät asu Saksassa.

3 Saksassa 25.6.1969 annetun Bundeskindergeldgesetzin (lapsilisästä annettu laki, jäljempänä BKGG) 2 pykälän 5 momentin mukaan niitä lapsia, joilla ei ole Saksassa kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa, ei oteta huomioon perhe-etuuksia laskettaessa.

4 Asiassa C-4/95 on kyse siitä, että Saksan kansalainen Fritz Stöber on työskennellyt Irlannissa vuoteen 1969 saakka ja on sen jälkeen asettunut asumaan Saksaan, jossa hän on vuoteen 1977 saakka maksanut pakollisen sairaus- ja vanhuusvakuutuksen maksuja palkattuna työntekijänä. Hän on harjoittanut 1.2.1977 alkaen itsenäistä ammattia tässä samassa valtiossa ja maksanut vapaaehtoisesti vakuutusmaksuja työntekijöiden lakisääteiseen vanhuusvakuutusjärjestelmään sekä täydentävään lakisääteiseen sairausvakuutusjärjestelmään.

5 Stöberin toisesta avioliitosta syntyneistä kahdesta lapsesta maksettavien lapsilisien määrää laskettaessa, Stöber esitti vuoden 1988 marraskuussa pyynnön, että hänen ensimmäisestä avioliitostaan syntynyt, äitinsä kanssa Irlannissa asuva tyttärensä otettaisiin huomion. Stöberin ilmoitusten mukaan tytär asuu hänen luonaan lomien aikana. Hänet on myös otettu Saksan väestörekisteriin.

6 Tämä hakemus hylättiin 22.12.1988 tehdyllä päätöksellä, joka vahvistettiin 13.2.1989 tehdyllä päätöksellä sillä perusteella, että kyseisellä lapsella ei ollut Saksassa kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa BKGG:ssa tarkoitetulla tavalla.

7 Kun asiaa käsiteltiin Sozialgericht Dortmundissa, Bundesanstalt für Arbeit suostui tutkimaan hakemuksen uudelleen yhteisön oikeuden valossa mutta hylkäsi sen toistamiseen 5.10.1990 tekemällään päätöksellä, joka vahvistettiin 8.4.1991. Saksalainen laitos katsoi nimittäin, että Stöber ei ollut asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettu "itsenäinen ammatinharjoittaja", joten hän ei voinut vedota asetuksen N:o 1408/71 73 artiklaan.

8 Asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 15.1.1986 alkaen, "[p]alkatulla työntekijällä tai itsenäisellä ammatinharjoittajalla, johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus perhe-etuuksiin, joista säädetään ensiksi mainitun valtion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa, jollei liitteen VI säännöksistä muuta johdu".

9 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdassa säädetään, että "'palkatulla työntekijällä' ja 'itsenäisellä ammatinharjoittajalla' tarkoitetaan:

i) henkilöä, joka on pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella vakuutettu yhden tai useamman palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien sosiaaliturvajärjestelmän alan kattaman vakuutustapahtuman varalta;

ii) henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu yhden tai useamman tässä asetuksessa tarkoitetun sosiaaliturvan alan kattaman vakuutustapahtuman varalta sosiaaliturvajärjestelmässä, joka koskee kaikkia asukkaita tai koko työssäolevaa väestöä, jos tällainen henkilö:

— voidaan määrittää palkatuksi työntekijäksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi sen perusteella, kuinka tällainen järjestelmä on hallinnollisesti järjestetty tai rahoitettu, tai

— jollei tällaista perustetta ole, on vakuutettu joidenkin muidenkin liitteessä I eriteltyjen vakuutustapahtumien varalta palkattujen työntekijöiden tai itsenäisten ammatinharjoittajien järjestelmässä, tai iii)-alakohdassa tarkoitetussa järjestelmässä joko pakollisen tai valinnaisen jatkuvan vakuutuksen perusteella, tai, jollei kyseisessä jäsenvaltiossa ole sellaista järjestelmää, vastaa liitteessä I olevaa määritelmää;

— —

iv) henkilöä, joka on vapaaehtoisesti vakuutettu yhden tai useamman tässä asetuksessa tarkoitetun alan kattaman vakuutustapahtuman varalta jäsenvaltion

palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia tai kaikkia asukkaita tai tiettyjä asukasryhmiä koskevassa sosiaaliturvajärjestelmässä:

— jos tällainen henkilö toimii palkattuna työntekijänä tai itsenäisenä ammatinharjoittajana, tai

— jos tällainen henkilö on aiemmin ollut pakollisesti vakuutettu saman vakuutustapahtuman varalta saman jäsenvaltion palkattuja työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevassa järjestelmässä;

— —".

10 Liitteessä I olevan I jakson "Palkatut työntekijät ja/tai itsenäiset ammatinharjoittajat (asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii ja iii alakohta)" C kohdassa "Saksa" todetaan seuraavaa:

"Jos toimivaltainen laitos, joka myöntää perhe-etuuksia asetuksen III osaston 7 luvun mukaisesti, on saksalainen laitos, asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan mukaan:

a) 'palkatulla työntekijällä' tarkoitetaan henkilöä, joka on pakollisesti vakuutettu työttömyyden varalta tai henkilöä, joka tällaisen vakuutuksen perusteella saa sairausvakuutuksen nojalla rahaetuuksia tai niihin verrattavia etuuksia;

b) 'itsenäisellä ammatinharjoittajalla' tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa itsenäisesti ammattia ja on velvollinen:

— ottamaan vanhuusvakuutuksen itsenäisten ammatinharjoittajien järjestelmästä tai maksamaan siihen maksuja, taikka

— ottamaan pakollisen eläkevakuutuksen".

11 Sozialgericht Dortmund hyväksyi Stöberin edellä mainitusta 8.4.1991 tehdystä päätöksestä vireille paneman kanteen ajalta, joka alkoi 1.5.1988 ja päättyi 31.12.1991, jolloin Stöberin tyttären oppivelvollisuus päättyi. Sozialgericht Dortmundin mukaan Stöber on asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan i alakohdassa tarkoitettu itsenäinen ammatinharjoittaja, koska hänet on vakuutettu valinnaisessa eläkevakuutuksessa. Hän voi näin ollen vedota tämän asetuksen 73 artiklan säännöksiin.

12 Pääasian vastaaja haki muutosta tähän päätökseen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa. Se väitti tässä tuomioistuimessa, että tässä asiassa ratkaisevia ovat ainoastaan asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan ja liitteen I säännökset, joista viimeksi mainituissa määritellään itsenäisen ammatinharjoittajan käsite asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan mukaan,

jos toimivaltainen laitos, joka myöntää perhe-etuuksia asetuksen III osaston 7 luvun mukaisesti, on saksalainen laitos. Tässä liitteessä olevan I jakson C kohdan b alakohdan mukaan Stöber ei kuitenkaan kuulunut asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan, koska hän ei ollut velvollinen ottamaan pakollista vakuutusta.

13 Asiassa C-5/95 on kyse siitä, että Espanjan kansalainen José Manuel Piosa Pereira työskenteli Saksassa palkattuna työntekijänä ja kuului tällä perusteella pakolliseen sairaus- ja vanhuusvakuutusjärjestelmään 9.9.1988 saakka. Hän on harjoittanut 1.4.1989 alkaen itsenäistä ammattia Saksassa ja maksanut 23.4.1989 alkaen vapaaehtoisia vakuutusmaksuja paikalliseen sairausvakuutuskassaan.

14 Piosa Pereira teki 31.10.1989 hakemuksen saadakseen lapsilisää kolmesta lapsestaan, jotka asuivat Espanjassa Piosa Pereiran puolison luona, josta hän on eronnut. Tämä hakemus hylättiin 7.8.1990 sillä perusteella, että hakija ei kuulunut asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan ja että hän ei näin ollen voinut vedota asetuksen N:o 1408/71 73 artiklaan. Tämä päätös vahvistettiin 10.9.1990.

15 Tämän jälkeen Piosa Pereira pani vireille kanteen Sozialgericht Dortmundissa, joka 24.9.1990 hyväksyi hänen hakemuksensa katsoen, että hän voi vedota 73 artiklaan. Koska Piosa Pereira oli ottanut valinnaisen jatkuvan sairausvakuutuksen, hän kuului asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan asetuksen 1 artiklan a alakohdan i alakohdan nojalla. Liitettä I ei puolestaan sovellettu häneen, koska sen ulottuvuus koski ainoastaan tämän asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdassa mainittuja järjestelmiä.

16 Pääasian vastaaja haki 12.11.1992 tähän päätökseen muutosta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa.

17 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että Stöber ja Piosa Pereira eivät Saksan lainsäädännön mukaan voi vaatia lapsilisää ulkomailla asuvista lapsistaan. BKGG:n 2 pykälän 5 momentin ensimmäisessä virkkeessä nimittäin todetaan, että perhe-etuuksia laskettaessa ei oteta huomioon lapsia, joilla ei ole kotipaikkaa tai vakinaista asuinpaikkaa Saksassa.

18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii kuitenkin, eivätkö pääasian kantajat voi perustaa vaatimuksiaan asetuksen N:o 1408/71 73 artiklaan, koska he ovat itsenäisiä ammatinharjoittajia. Tämän tuomioistuimen mukaan kyseiset henkilöt täyttävät ne edellytykset, että heitä voidaan pitää asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitettuina itsenäisinä ammatinharjoittajina. Stöber täyttää asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan iv alakohdassa asetetut edellytykset, koska hänet on vapaaehtoisesti vakuutettu vanhuuden ja sairauden varalta palkattuja työntekijöitä koskevassa järjestelmässä, johon kuuluminen oli hänen osaltaan aikaisemmin pakollista. Piosa Pereira puolestaan täytti asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan i ja iv alakohdassa mainitut edellytykset, koska hän on itsenäinen ammatinharjoittaja, joka on ottanut valinnaisen jatkuvan vakuutuksen sairauden varalta palkattuja työntekijöitä koskevassa järjestelmässä niiden aikaisempien kausien perusteella, jolloin vakuutus oli ollut pakollinen.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että kyseiset henkilöt eivät sitä vastoin täytä niitä edellytyksiä, joista on säädetty asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan toisessa luetelmakohdassa ja asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdassa. Vaikka lapsilisiä koskevassa Saksan lainsäädännössä luodaankin "perhe-etuuksiin" (asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan h alakohta) kuuluva järjestelmä, jota sovelletaan kaikkiin maassa asuviin henkilöihin ja jossa ei voida tehdä eroa palkattujen työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien välillä sen perusteella kuinka järjestelmä on hallinnollisesti järjestetty, pääasian kantajat eivät täytä niitä edellytyksiä, jotka on mainittu liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdassa, johon ii alakohdan toisessa luetelmakohdassa viitataan, koska heidät on vakuutettu ainoastaan vapaaehtoisesti.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin arvioi näin ollen, että jos olisi katsottava, että itsenäisen ammatinharjoittajan käsite on edellä mainitussa 1 artiklan a alakohdan ii alakohdassa määritelty rajoittavasti suhteessa lapsilisiä koskevaan Saksan lainsäädäntöön, pääasian kantajat eivät voisi vedota edellä mainittuun 73 artiklaan.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin korostaa tältä osin, että Saksan oikeuskäytännössä ja oikeustieteessä katsotaan, että ainoastaan edellä mainitulla ii alakohdalla on merkitystä, jos perhe-etuuksien myöntämiseen toimivaltainen laitos on saksalainen. Sen mukaan liitteessä I säädetyt erityisedellytykset puoltavat tämän säännöksen soveltamista, koska se on erityislain asemassa lapsilisiä koskevassa Saksan lainsäädännössä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tämän tulkinnan edellytyksenä olevan, että i—iv alakohtia voidaan kussakin erityistapauksessa soveltaa määrättyihin vakuutustapahtumiin ja järjestelmiin. Asetuksen N:o 1408/71 rakenne tukee tätä käsitystä, koska kaikki muut tulkinnat veisivät liitteessä I olevan I jakson C kohdalta sen tehokkuuden.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa lisäksi, että yhteisöjen tuomioistuin on asiassa C-2/89, Kits van Heijningen, 3.5.1990 antamassaan tuomiossa (Kok. 1990, s. I-1755) kuitenkin todennut, että palkatulla työntekijällä tarkoitetaan kaikkia henkilöitä, jotka on vakuutettu jossakin 1 artiklan a alakohdassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä tässä säännöksessä mainittujen vakuutustapahtumien varalta ja siinä mainituilla edellytyksillä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tällainen muotoilu antaa ymmärtää, että kuuluminen mihin tahansa 1 artiklan a alakohdassa tarkoitettuun järjestelmään tekee siihen kuuluvasta henkilöstä työntekijän, joka voi vedota asetuksen N:o 1408/71 säännöksiin.

23 Koska ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ollut varma, kumpi näistä ratkaisuista on valittava, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kysymykset:

Asiassa C-4/95

"Onko lapsilisän maksamiseksi Saksan liittotasavallassa 'itsenäinen ammatinharjoittaja' asetuksen (ETY) N:o 1408/71 73 artiklassa tarkoitetulla tavalla henkilö, joka harjoittaa Saksan liittotasavallassa itsenäistä ammattia ja täyttää 'itsenäisen ammatinharjoittajan' määritelmän 1 artiklan a alakohdan iv alakohdassa tarkoitetulla tavalla, mutta ei täytä ii alakohdan toisen luetelmakohdan ensimmäisessä vaihtoehdossa esitettyä määritelmää luettuna yhdessä liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan määritelmän kanssa?"

Asiassa C-5/95

"Onko lapsilisän maksamiseksi Saksan liittotasavallassa 'itsenäinen ammatinharjoittaja' asetuksen (ETY) N:o 1408/71 73 artiklassa tarkoitetulla tavalla henkilö, joka harjoittaa Saksan liittotasavallassa itsenäistä ammattia ja täyttää 'itsenäisen ammatinharjoittajan' määritelmän 1 artiklan a alakohdan i ja iv alakohdassa tarkoitetulla tavalla, mutta ei täytä ii alakohdan toisen luetelmakohdan ensimmäisessä vaihtoehdossa esitettyä määritelmää luettuna yhdessä liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan määritelmän kanssa?"

24 Näillä kysymyksillään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kysyy pääasiallisesti, onko Saksan lainsäädännön mukaisten lapsilisien maksamiseksi asetuksen N:o 1408/71 73 artiklaa tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan ainoastaan sellaisia itsenäisiä ammatinharjoittajia, jotka vastaavat määritelmää, joka ilmenee saman asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan ja liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan säännöksistä yhdessä luettuina.

25 Asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan mukaan, sellaisena kuin se on 15.1.1986 alkaen muutettuna asetuksella N:o 3427/89, "itsenäisellä ammatinharjoittajalla", johon sovelletaan jäsenvaltion lainsäädäntöä, on toisessa jäsenvaltiossa asuvien perheenjäsentensä osalta oikeus lapsilisiin, joista säädetään ensiksi mainitun jäsenvaltion lainsäädännössä, niin kuin he asuisivat tässä valtiossa.

26 Asetuksen N:o 1408/71 henkilöllinen ulottuvuus on määritelty sen 2 artiklassa. Tämän artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan asetusta N:o 1408/71 sovelletaan erityisesti "palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia".

27 Tässä säännöksessä käytetty itsenäisen ammatinharjoittajan käsite on määritelty asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdassa. Sillä tarkoitetaan henkilöä, joka on vakuutettu jossakin 1 artiklan a alakohdassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä tässä säännöksessä mainittujen vakuutustapahtumien varalta ja siinä mainituilla edellytyksillä (em. asia C-2/89, Kits van Heijningen, tuomion 9 kohta).

28 On todettava, että henkilöt, jotka ovat samassa tilanteessa kuin pääasian kantajat, kuuluvat erityisesti asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan iv alakohdan mukaisen itsenäisen ammatinharjoittajan määritelmän alaisuuteen, jos heidät on vapaaehtoisesti vakuutettu sairauden tai vanhuuden eli kahden asetuksessa N:o 1408/71 tarkoitetun sosiaaliturvan alan kattaman tapahtuman varalta palkattuja työntekijöitä koskevassa sosiaaliturvajärjestelmässä ja erityisesti jos he harjoittavat itsenäistä ammattia.

29 Asetuksen N:o 1408/71 1 artiklan a alakohdan ii alakohdassa viitataan asetuksen liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohtaan, jonka sanamuodosta ilmenee, että ainoastaan niillä ammatinharjoittajilla, jotka on pakollisesti vakuutettu jossakin edellä mainitussa järjestelmässä, on oikeus Saksan lapsilisiin asetuksen N:o 1408/71 III osaston 7 luvun nojalla.

30 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä (ks. erityisesti asia 300/84, Van Roosmalen, tuomio 23.10.1986, Kok. 1986, s. 3097, 18 ja 20 kohta) kylläkin ilmenee, että asetuksen N:o 1408/71 mukaista itsenäisen ammatinharjoittajan käsitettä on tulkittava laajasti, kun otetaan huomioon asetuksen tavoite eli siirtotyöläisten vapaan liikkuvuuden mahdollisimman täydellinen edistäminen, mikä on eräs yhteisön perusperiaate.

31 Saksan hallitus on perustellusti huomauttanut, että kun yhteisön lainsäätäjä on asetuksella N:o 3427/89 sisällyttänyt itsenäiset ammatinharjoittajat asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan soveltamisalaan, se on itse voinut määrittää, ketkä näistä ammatinharjoittajista sillä on ollut tarkoitus sisällyttää säännösten soveltamisalaan. Saksan perhe-etuuksien maksamisen osalta yhteisön lainsäätäjä on siten valinnut edellytykseksi pakollisen vakuutuksen vanhuuden varalta itsenäisiä ammatinharjoittaja koskevassa järjestelmässä tai pakollisessa eläkevakuutusjärjestelmässä.

32 Jos sellaisen ammatinharjoittajan, joka on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan kaltaisessa tilanteessa, sallittaisiin vedota muihin 1 artiklan a alakohdassa oleviin itsenäisen ammatinharjoittajan määritelmiin Saksan sosiaalietuuksia saadakseen, liitteessä oleva säännös menettäisi kokonaan tehokkaan vaikutuksensa (effet utile).

33 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 32 kohdassa, tämä johtopäätös ei ole ristiriidassa edellä mainitussa asiassa Kits van Heijningen annetun tuomion kanssa, jossa yhteisöjen tuomioistuin ainoastaan täsmensi asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaa, sellaisena kuin se on määritelty asetuksen 2 artiklassa, eikä se yrittänyt ratkaista tämän asetuksen 1 artiklan a alakohdassa oleviin eri määritelmiin liittyviä ongelmia.

34 Jos perhe-etuuksien myöntämiseen toimivaltainen laitos on saksalainen, asetuksen N:o 1408/71 73 artiklan mukaista itsenäisen ammatinharjoittajan käsitettä on tulkittava siten, että sillä tarkoitetaan ainoastaan henkilöitä, jotka täyttävät 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan toisessa luetelmakohdassa ja liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdassa olevat erityiset edellytykset, koska 1 artiklan a alakohdan i ja iv alakohdissa olevia määritelmiä sovelletaan tilanteen mukaan muihin vakuutustapahtumiin, joiden varalta ammatinharjoittaja on vakuutettu vapaaehtoisesti.

35 Edellä mainitun liitteessä I olevan säännöksen mukaan se, onko henkilö itsenäinen ammatinharjoittaja, riippuu erityisesti siitä, kuuluko hän vanhuusvakuutusjärjestelmään. Saksan lainsäädännön mukaan itsenäiset ammatinharjoittajat voivat liittyä tällaiseen järjestelmään tiettynä määräaikana ammatinharjoittamisen aloittamisesta.

36 Tältä osin on huomautettava, että mikään ei estä jäsenvaltioita rajoittamasta lapsilisien myöntämistä sellaisille henkilöille, jotka kuuluvat vanhuusvakuutusjärjestelmällä perustettuun yhteisvastuulliseen yhteisöön. Jäsenvaltioilla on nimittäin vapaus määrätä niistä edellytyksistä, joiden perusteella oikeus sosiaaliturvaetuuksien saamiseen syntyy, koska asetuksella N:o 1408/71 on ainoastaan yhteensovittamistehtävä.

37 BKGG:n säännösten mukaan lapsilisä kuitenkin myönnetään jokaiselle henkilölle, jolla on kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka alueella, jolla tätä lakia sovelletaan, jos hänen huollettavanaan olevilla lapsilla on kotipaikka tai vakinainen asuinpaikka samalla alueella.

38 Tässä laissa siis säädetään niiden kansalaisten, jotka eivät ole käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, ja siirtotyöläisten erilaisesta kohtelusta viimeksi mainittujen vahingoksi, koska ne henkilöt, jotka eivät asu etuudet maksavassa jäsenvaltiossa, ovat useimmiten viimeksi mainittujen lapsia.

39 Koska käsiteltävänä olevien asioiden asiakirja-aineistoon ei sisälly ainoatakaan sellaista seikkaa, jonka perusteella tällaista erilaista kohtelua voitaisiin pitää objektiivisesti perusteltuna, sitä on pidettävä syrjivänä ja näin ollen perustamissopimuksen 52 artiklan kanssa yhteensopimattomana.

40 Tältä osin on täsmennettävä, että päinvastoin kuin asiassa C-15/90, Middleburgh, 4.10.1991 annetun tuomion (Kok. 1991, s. I-4655, 14 ja 15 kohta) antamiseen johtaneessa tapauksessa, tässä tapauksessa yhteisöjen lainsäätäjä oli jo antanut riidanalaisten ajanjaksojen osalta ne säännöt, jotka sijoittautumisvapauden alalla olivat välttämättömiä erityisesti sen varmistamiseksi, että lapsilisät todellakin myönnetään huollettavina olevien lasten elatukseen, ja näiden avustusten päällekkäisyyden estämiseksi. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsiteltävänä olevien tapausten kaltaisissa tapauksissa kansallisten viranomaisten tehtävänä on näin ollen analogisesti soveltaa niitä mainittuja sääntöjä, joita sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluviin itsenäisiin ammatinharjoittajiin.

41 Kansalliselle tuomioistuimelle on näin ollen vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 73 artiklaa on Saksan lainsäädännön mukaisten lapsilisien maksamiseksi tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan ainoastaan sellaisia itsenäisiä ammatinharjoittajia, jotka vastaavat määritelmää, joka ilmenee saman asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan ja liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan säännöksistä yhdessä luettuina. Sellainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan itsenäisen ammatinharjoittajan lapset voidaan ottaa huomioon perhe-etuuksia laskettaessa ainoastaan, jos lapset asuvat tässä jäsenvaltiossa, on kuitenkin perustamissopimuksen 52 artiklan vastaista.

Oikeudenkäyntikulut

42 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan ja Espanjan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Landessozialgericht Nordrhein-Westfalenin 25.11.1994 tekemillään päätöksillä esittämät kysymykset seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, sellaisena kuin se on muutettuna 30 päivänä lokakuuta 1989 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 3427/89, 73 artiklaa on Saksan lainsäädännön mukaisten lapsilisien maksamiseksi tulkittava siten, että siinä tarkoitetaan ainoastaan sellaisia itsenäisiä ammatinharjoittajia, jotka vastaavat määritelmää, joka ilmenee edellä maini-

tun asetuksen 1 artiklan a alakohdan ii alakohdan ja liitteessä I olevan I jakson C kohdan b alakohdan säännöksistä yhdessä luettuina. Perustamissopimuksen 52 artiklaa on kuitenkin tulkittava siten, että sen vastaista on sellainen kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan itsenäisen ammatinharjoittajan lapset voidaan ottaa huomioon perhe-etuuksia laskettaessa ainoastaan, jos lapset asuvat tässä jäsenvaltiossa.

Moitinho de Almeida Gulmann Edward

Puissochet Jann

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä tammikuuta 1997.

R. Grass J. C. Moitinho de Almeida

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja